

Justyna CHODKOWSKA-MISZCZUK,

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Mirosław WYLON

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

FENOMEN SINGAPURU - PERSPEKTYWA GEOPOLITYCZNA

Abstrakt:

Singapur, niewielkie miasto-państwo w Azji Południowo-Wschodniej, od zakończenia II wojny światowej podlegało poważnym przemianom politycznym. W wyniku tych przeobrażeń ta dawna kolonia brytyjską jest obecnie jednym z najbardziej rozwiniętych gospodarczo państw świata wpływającym istotnie na sytuację geopolityczną w regionie. Celem niniejszego artykułu jest analiza przekształceń politycznych zachodzących w Singapurze w II poł. XX w. w kontekście kształtowania się czynników stanowiących o sukcesie gospodarczym analizowanego państwa. Omówiono przemiany i scharakteryzowano najważniejsze wydarzenia polityczne kreujące współczesny Singapur, jego gospodarkę i model społeczny. Realizując cel pracy korzystano m.in. z danych pochodzących z raportów i indeksów międzynarodowych przygotowywanych przez: Bank Światowy (World Bank), Azjatycki Bank Rozwoju (Asian Development Bank), Singapurski Urząd Statystyczny (Departament of Statistics Singapore). Zgromadzone materiały pozwoliły na przeprowadzenie analizy porównawczej Singapuru na tle innych państw regionu Azji Południowo-Wschodniej.

Słowa kluczowe: Singapur, Azja Południowo-Wschodnia, rozwój gospodarczy.

Wprowadzenie

Azja Wschodnia to najbardziej zróżnicowany politycznie, kulturowo i gospodarczo region świata. Spotykają się tutaj przeciwstawne systemy polityczne, społeczno-gospodarcze i filozoficzno-religijne. Obok siebie współlistnieją tu kraje wysoko rozwinięte i należące do najbiedniejszych w świecie. Spośród państw, które osiągnęły wysoki poziom rozwoju, wyjątkowo interesującym jest Singapur. Niewielkie powierzchniowo wyspiarskie państwo, pozbawione surowców mineralnych, jest otoczone przez znacznie silniejszych sąsiadów, tak pod względem terytorialnym, potencjału ludnościowego, jak i gospodarczego. Nie bez znaczenia jest również fakt, że region, w którym

Chodkowska-Miszczuk, J., Wylon, M., Fenomen Singapuru – perspektywa geopolityczna, Przegląd Geopolityczny, 22, 2017, s. 9-32.

znajduje się Singapur należy do obszarów targanych konfliktami politycznymi, etnicznymi i religijnymi. *Miasto Lwa* - jak bywa określany Singapur - zdołało wytworzyć na tyle skuteczną doktrynę polityczną, która umożliwiła nie tylko przetrwanie na światowej arenie politycznej, ale co niezwykle istotne – wykorzystanie istniejących zasobów lokalnych i przekształcenie dawnej brytyjskiej kolonii, jaką był Singapur, w najbardziej rozwinięty gospodarczo kraj azjatycki (Gawlikowski, Ławacz, 2004).

Położenie i ogólna charakterystyka Singapuru

Singapur to wyspiarskie państwo położone przy południowym krańcu Półwyspu Malajskiego (Ryc.1). Jest ono najmniejszym po Malediwach państwem Azji, o powierzchni 719,1 km² i obejmuje: główną wyspę Singapur (576 km²) oraz kilkadziesiąt mniejszych wysepek, spośród których największe to: Tekong - 17,9 km² i Ubin - 10,2 km². Singapur leży u wylotu ważnej strategicznie Cieśniny Malakka łączącej Azję Wschodnią z Indiami i Europą. Od sąsiedniej Malezji jest oddzielony Cieśniną Johor, a od Indonezji Cieśniną Singapurską (Ryc. 1).

Ryc. 1. Podział polityczny Azji Południowo-Wschodniej

Źródło: Opracowanie własne w programie QGIS 2.18.9

Liczba ludności Singapuru wynosi 5,6 mln, z czego obywatele i stali mieszkańcy Singapuru stanowią 3,9 mln osób. Pozostali, to w większości imigranci ekonomiczni, których napływ stanowi podstawę przyrostu rzeczywistego ludności, bowiem wskaźnik dzietności należy do najniższych na świecie (w 2016 roku wyniósł 1,2) (singstat.gov.sg) [01.08.2017]. Z racji

niewielkiej powierzchni gęstość zaludnienia wynosi aż 7797 osób/km², a społeczeństwo singapurskie zamieszkuje głównie największą wyspę. Społeczeństwo Singapuru tworzą 3 grupy etniczne: Chińczycy, Malajowie i Hindusi. Ponadto, występuje także ludność pochodzenia euroamerykańskiego. Odnosząc się do kwestii kulturowych warto podkreślić, że wśród systemów filozoficzno-religijnych kultywowanych przez mieszkańców Singapuru dominują: buddyzm, chrześcijaństwo, islam, taoizm i hinduizm.

Pod względem gospodarczym Singapur jest jednym z najlepiej rozwiniętych państw Azji (Produkt Krajowy Brutto, PKB, na 1 osobę jest wyższy niż w Japonii i Korei Południowej), a dynamiczny rozwój w II połowie XX w. przyczynił się do sklasyfikowania *Miasta Lwa* jako jednego z *azjatyckich tygrysów* (Jędrusik, 2012).

Kształtowanie się systemu politycznego Singapuru

Początki współczesnego Singapuru wiążą się z brytyjską ekspansją w Azji Południowo - Wschodniej. Zasadniczą przyczyną zainteresowania Brytyjczyków tym terenem była chęć posiadania tu strategicznej bazy. Miejscem, które najbardziej odpowiadało, przede wszystkim z uwagi na strategiczną lokalizację, było właśnie *Miasto Lwa*. Władze brytyjskie początkowo wydzierzały Singapur od Sultanatu Johor, a następnie (w 1824 r.) omawiany obszar stał się własnością Wielkiej Brytanii. W 1826 r. Singapur, Malakka i Penang połączono w *Straits Settlements* (Kolonie w Cieśninie), a od 1832 r. wyspa była miejscem zarządu tej jednostki. W 1867 r. *Straits Settlements* stały się osobną kolonią poprzez ich odłączenie od Indii (Bankowicz, 2005). Pojawienie się Brytyjczyków otworzyło nowy okres w historii Singapuru. Rozpoczął się dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy wyspy. Zbudowano port, który w krótkim okresie stał się najważniejszą angielską przystanią w tej części Azji. Wraz ze wzrostem gospodarczym rosła liczba ludności: z 500 do 5 tys. w zaledwie kilka lat. Głównymi determinantami rozwoju ówczesnego Singapuru były: położenie przy Cieśninie Malakka, brytyjska polityka gospodarcza przejawiająca się m.in. w obowiązujących opłatach celnych, a także industrializacja i postęp technologiczny polegające na upowszechnieniu się napędu parowego i otwarciu Kanału Sueskiego. Ponadto strategiczne położenie Singapuru i panująca sytuacja polityczna w Azji Południowo-Wschodniej - ekspansja Cesarstwa Japońskiego w Chinach, skłoniły władze w Londynie do rozbudowy infrastruktury wojskowej na wyspie (Waluś, 2012).

Najbardziej istotny etap kształtowania się systemu politycznego Singapuru jest datowany na II poł. XX w. Bowiemy, to po II wojnie światowej zaczęły narastać ruchy antykolonialne, które doprowadziły do powstania w 1946 r. w Singapurze odrębnej kolonii z gubernatorem i radą jako organami sprawującymi władzę (Waluś, 2012). W 1947 r., pod wpływem rosnącego niezadowolenia społeczeństwa rządami kolonialnymi, rozwiązano ten organ i na jego miejscu powołano: radę wykonawczą, której członkowie byli powoływani

przez gubernatora oraz radę legislacyjną – tworzoną przez przedstawicieli władz i reprezentantów społecznych. Do rady legislacyjnej w wyborach powszechnych wybierano 6 spośród 21 członków. Rok 1947 okazał się momentem przełomowym w historii Singapuru, gdyż po raz pierwszy mieszkańcy uzyskali wpływ na politykę władz (Bankowicz, 2005). Przejawem rosnącej świadomości politycznej społeczeństwa singapurskiego były powstające partie polityczne. W 1945 r. utworzono Malajski Związek Demokratyczny, dwa lata później Partię Postępową, następnie Partię Pracy, na rozłomie której singapurska scena polityczna wzbogaciła się o Front Pracy, jak również zalegalizowano ponownie Komunistyczną Partię Malajów. W latach 50-tych XX w. narodziła się kolejna partia, która odegrała i odgrywa obecnie szczególną rolę w życiu politycznym Singapuru - Partia Akcji Ludowej (*People's Action Party*, PAP). Jednym z twórców i przywódcą tej organizacji był Lee Kuan Yew. Początkowo partia cechowała się lewicowością, współpracując nawet z komunistami, a głównymi celami było obalenie brytyjskiej dominacji i utworzenie niepodległego państwa.

Rezultatem szerzących się nastrojów antykolonialnych w Singapurze było przyjęcie w 1955 r. ustawy zasadniczej. Zgodnie z przyjętą konstytucją radę legislacyjną zastąpiło zgromadzenie ustawodawcze, w skład którego wchodziło 32 członków, z czego 25 było wybieranych w wyborach, zaś rada wykonawcza przekształciła się w radę ministrów. Nadal istniał urząd gubernatora dysponującego sporymi uprawnieniami, takimi jak np. prawo weta. Pierwsze wybory do zgromadzenia odbyły się w 1955 r. Wygrały wówczas dwie partie: Front Pracy zdobywając 10 mandatów i Partia Akcji Ludowej uzyskując 4 mandaty. Mimo znacznej zmiany w funkcjonowaniu kolonii i zwiększeniu udziału jej mieszkańców w kształtowaniu procesów politycznych, nadal działania polityczne były uzależnione od Wielkiej Brytanii. W konsekwencji 25 maja 1958 r. ogłoszono projekt nowej konstytucji, zgodnie z którą polityka wewnętrzna leżała w rękach Singapurczyków, zaś polityka zagraniczna i kwestia bezpieczeństwa należały do Brytyjczyków. W konsekwencji Singapur stał się częścią brytyjskiego *Commonwealthu* z 51 osobowym zgromadzeniem ustawodawczym wybieranym w wyborach i gabinetem na czele z premierem. Prócz tego istniał także urząd komisarza brytyjskiego, który w razie nagłej sytuacji mógł zawiesić działalność singapurskich organów ustrojowych. Z jednej strony nowa konstytucja znacznie rozszerzała kompetencje singapurskiego rządu, lecz nadal Londyn decydował o kwestiach obronności i stosunkach międzynarodowych, a dzięki gubernatorowi mógł na bieżąco kontrolować poczynania polityków *Miasta Lwa*. Kolejne wybory, które odbyły się w 1959 r., przyniosły zwycięstwo Partii Akcji Ludowej (Waluś, 2012). Po przejęciu władzy PAP przeprowadziła wiele reform, m. in. zredukowano wynagrodzenie urzędników, wprowadzono flagę, hymn, godło, uznano 4 języki urzędowe. Podjęto także działania w zakresie rozwoju gospodarczego skutkujące redukcją poziomu bezrobocia i szeregiem zachęt dla zagranicznych przedsiębiorców inwestujących w Singapurze.

Kolejnym przedsięwzięciem politycznym władz w Singapurze mającym na celu wyparcie wpływów brytyjskich z Półwyspu Malajskiego było zawarcie unii z nowo powstałą Malezją. Realizując ten zamysł w 1961 r. ogłoszono tzw. *White Paper* - dokument określający zasady unii Singapuru z Malezją. Zgodnie z przyjętą umową Singapur miałby zachować swobodę w podejmowaniu decyzji w sprawach wewnętrznych, zaś polityka zagraniczna i obronna leżały w gestii Kuala Lumpur. Referendum dotyczące zgody na zawarcie powyższej unii odbyło się w czerwcu w 1962 r., w którym 71,1 % głosujących poparło włączenie *Miasta Lwa* do Malezji. W związku z tym 9 lipca 1963 r. podpisano *Malaysia Agreement*, czyli dokument powołujący nowe państwo, w skład którego weszły m.in. Malaje i Singapur, zaś samo proklamowanie Federacji Malezji odbyło się 15 września tego roku. Kilka dni później odbyły się wybory do zgromadzenia ustawodawczego w Singapurze zakończone zwycięstwem PAP z poparciem 72,5% i liczbą 37 mandatów. Pomimo istniejącej unii, coraz bardziej uwidaczniały się sprzeczności między Singapurem a Kuala Lumpur. Do najważniejszych kwestii spornych należały problemy etniczne, gospodarcze, jak i ściśle polityczne. Malajowie dominujący w strukturze etnicznej Malezji obawiali się politycznych aspiracji Singapuru zamieszkiwanego w większości przez Chińczyków. Ponadto silna pozycja Partii Akcji Ludowej budziła niepokój malezyjskiego rządu. Kolejnym problemem była odmienność ustrojowa obydwu podmiotów: w Malezji to sultan jest głową państwa, zaś w Singapurze reprezentantów wybiera się w wyborach powszechnych. Narastające problemy i brak porozumienia doprowadziły do tego, że w 1965 r. Singapur opuścił Federację Malezji stając się niepodległym państwem (Bankowicz, 2005).

Ciągłość wszelkich procesów politycznych zarówno w Singapurze, jak i we wszystkich krajach świata zapewnia ustawa zasadnicza. Warto wspomnieć że aż 1980 r. konstytucja *Miasta Lwa* opierała się na trzech dokumentach, konstytucji Singapuru z 1963 r., konstytucji Malezji z 1957 r. i aktu ogłoszenia niepodległości z 1965 r., co stwarzało problemy natury logistycznej i prawnej. Aby je ostatecznie rozwiązać 31 marca 1980 r. uchwalono nową konstytucję, która zastępowała poprzednie dokumenty. Zgodnie z obowiązującą ustawą zasadniczą Singapur jest republiką o ustroju parlamentarno-gabinetowym, w której podstawy ustrojowe odwołują się do systemu politycznego Wielkiej Brytanii (Grzywacz, Zamecki, 2016). Głową państwa jest prezydent wybierany co 5 lat, dysponujący m. in. prawem weta wobec uchwał finansowych i sprawujący pieczę nad zagranicznymi rezerwami państwa. W rzeczywistości kompetencje prezydenta są ograniczone, pełni on głównie rolę reprezentacyjną i honorową. Realna władza jest sprawowana przez parlament, który jest jednoizbowy, a jego kadencja trwa maksymalnie 5 lat. Do parlamentu dostają się kandydaci uzyskujący najwyższe poparcie w swoim okręgu. W Singapurze posłowie są wybierani spośród jednomandatowych okręgów wyborczych, a po zmianach wprowadzonych w 1988 r., także spośród wielomandatowych okręgów wyborczych (GRC). Wprowadzenie GRC miało zdaniem rządzących

zróżnicować kandydatów, tak aby jak najlepiej odwzorowali singapurskie społeczeństwo. Z powodu miążdzącej dominacji PAP i braku jakichkolwiek opozycjonistów w latach 1968 -1980, zdecydowano się na pewne modyfikacje umożliwiające wprowadzanie kandydatów innych partii do zgromadzenia. I tak reforma wprowadzona w 1984 r. oddawała 6 miejsc reprezentantom opozycji, którzy osiągnęli najlepsze wyniki w wyborach parlamentarnych spośród wszystkich przegranych. Rozwiązanie to działa wtedy gdy opozycja nie uzyska 6 mandatów. Inną nietypową formą wprowadzania posłów do parlamentu jest nominacja początkowo 6, a po zmianach 9 osób, przez prezydenta, są to tzw. nominowani członkowie parlamentu, a ich kadencja trwa 2 lata. Warto tutaj także wspomnieć o powołanej w 1969 r. Prezydenckiej Radzie Praw Mniejszości, której zadaniem jest analiza ustaw pod kątem ewentualnej dyskryminacji grup mniejszościowych (etnicznych i religijnych) (Bankowicz, 2005).

Obok Partii Akcji Ludowej w Singapurze istnieje ponad 20 innych partii, wśród których najpopularniejsze to: Front Socjalistyczny, Partia Robotnicza, czy Singapurska Partia Robotnicza. Aczkolwiek od 1959 r. władzę nieprzerwanie dzierżawi jedna partia - PAP (Grzywacz, Zamecki, 2016). Wśród najważniejszych przyczyn silnej dominacji Partii Akcji Ludowej wymienia się:

- 1) pod rządami PAP Singapur przemienił się w najlepiej rozwinięte gospodarczo państwo Azji z niezwykle stabilnością wewnętrzną mimo zróżnicowania etnicznego i kulturowego mieszkańców, a także położenia w niestabilnym geopolitycznie regionie;
- 2) Singapurczycy są niechętni zmianom zwłaszcza gdy naruszają one religijną i etniczną równowagę państwa;
- 3) Partia Akcji Ludowej dysponuje znanymi i cenionymi postaciami takimi jak „ojciec” nowoczesnego Singapuru Lee Kuan Yew;
- 4) po stronie PAP stoją rządowe media ułatwiające prowadzenie kampanii politycznych;
- 5) aby wystartować w wyborach należy złożyć depozyt pieniężny, który nie jest zwracany gdy nie uzyska się poparcia większego niż 12,5% w swoim okręgu. Warunek ten skutecznie zniechęca potencjalnych kandydatów do udziału w wyborach;
- 6) czasami partia rządząca wykorzystuje władzę sądowniczą do działań politycznych, np. w postaci skazywania opozycjonistów za „obrazę parlamentu”;
- 7) system jedno i wielomandatowych okręgów wyborczych utrudnia wprowadzenie opozycyjnych posłów do parlamentu.

Partia Akcji Ludowej wytworzyła zatem skuteczny mechanizm pozwalający na całkowitą dominację w singapurskim parlamencie. Oprócz przeprowadzenia reform gospodarczych i politycznych ważnym punktem programu politycznego PAP było wykreowanie ideologii budzącej w Singapurczykach poczucie tożsamości narodowej. Do głównych zasad ideologii

promowanej przez Kuan Yewa zalicza się: wieloetniczność, pragmatyzm, merytokrację, komunitaryzm, a także wartości konfucjańskie. Zasady te określono mianem tzw. „azjatyckich wartości” i zaprezentowano je społeczeństwu singapurskiemu jako alternatywę „wartości zachodnich” (Grzywacz, Zamecki, 2016).

Przekształcenie Singapuru w suwerenne państwo wymagało także wypracowania skutecznej polityki zagranicznej. Bowiem *Miasto Lwa* jest szczególnie narażone na interwencje większych sąsiadów i próby uzależnień, czy nawet likwidacji niepodległości. Istotnym w tym względzie jest fakt, że Singapur nie posiada żadnych surowców mineralnych, musi zatem bazować na ich imporcie, w tym z państw ościennych, np. połowa zapotrzebowania na wodę pitną pochodzi z sąsiedniej Malezji. Ponadto elementem destabilizującym może być także zróżnicowanie regionu Azji Południowo-Wschodniej pod względem etnicznym i religijnym, np. problem muzułmańskiej mniejszości na Filipinach, czy kwestia mniejszości chińskiej w Malezji i Indonezji. Lee Kuan Yew doskonale rozumiał, iż przetrwanie Singapuru zależy od właściwie prowadzonej polityki zagranicznej, która jego zdaniem powinna opierać się na wykorzystaniu strategicznego położenia państwa przy Cieśninie Malakka (Bankowicz, 2005).

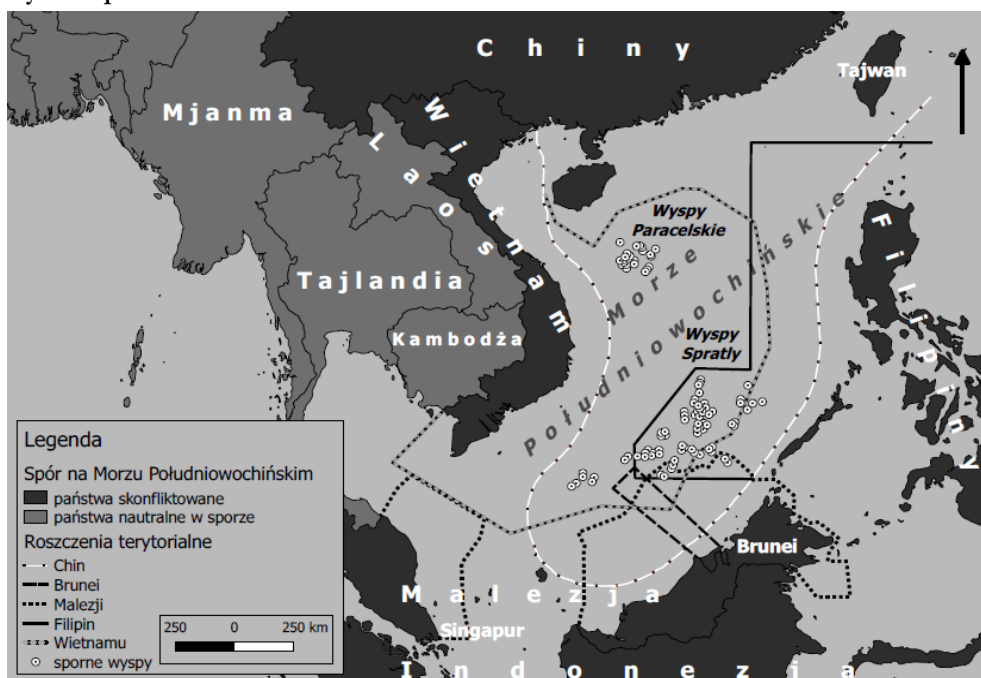
Singapurska polityka zagraniczna może być scharakteryzowana w dziesięciu zasadniczych punktach (Dybczyński, 2011):

1. Stały monitoring otoczenia w celu wypracowania jak najbardziej skutecznej polityki.
2. Utrzymanie wysokiego stopnia odstraszania militarnego.
3. Promowanie przyjaznych stosunków oraz zmniejszanie napięć między sąsiadami.
4. Współpraca ze wszystkimi państwami, które taką chęć wyrażają.
5. Wspieranie politycznych przyjaciół w potrzebie jest bezpieczniejsze niż wiązanie się w typowe sojusze.
6. Wspieranie działalności oraz rozwoju ASEAN (*Associations of South East Asian Nations*).
7. Współpraca na rzecz pokoju i stabilności w Azji Południowo-Wschodniej.
8. Popieranie liberalnego systemu handlowego.
9. Wiązanie się w relacje handlowe i rozwój współpracy handlowej ze wszystkimi zainteresowanymi partnerami.
10. Aktywne uczestnictwo w organizacjach międzynarodowych.

Rozpatrując podstawowe orientacje w polityce zagranicznej Singapuru należy podkreślić, że zasadniczym celem jest współpraca ze wszystkimi państwami, które taką chęć wyrażają przy jednoczesnym unikaniu wiążących sojuszy i zobowiązań. Zdaniem Lee Kuan Yew dosyć ważnym czynnikiem umożliwiającym przetrwanie Singapuru jest angażowanie się mocarstw, w szczególności Stanów Zjednoczonych, w politykę państw azjatyckich w celu uniemożliwienia zdobycia przewagi przez którekolwiek z nich i uniknięcie potencjalnego konfliktu (Bankowicz, 2005). Według władz Singapuru Stany

Zjednoczone są gwarantem stabilności politycznej i równowagi sił zwłaszcza wobec obecnej polityki Chin. Strona chińska rości sobie prawa do Wysp Paracelskich i Spratly na Morzu Południowochińskim i uważa ten akwen za strefę własnych wpływów (Ryc. 2). Doprowadza to do konfliktu między Chinami i krajami Azji Południowo-Wschodniej. Przyczyny konfliktu mają w dużej mierze podłoże ekonomiczne, bowiem przez wody Morza Południowochińskiego przepływa rocznie 25% światowego handlu, a pod powierzchnią znajdują się bogate złoża ropy naftowej i gazu ziemnego (Jankowiak, 2010; Stach, Sacharczuk 2017).

Ryc. 2. Spór na Morzu Południowochińskim

Źródło: Opracowanie własne w programie QGIS 2.18.9

Uwzględniając kursy zagranicznej polityki Singapuru należy wspomnieć, iż kluczową kwestią jest zachowanie równowagi między silniejszymi sąsiadami, czyli Malezją i Indonezją, gdyż w potencjalnym konflikcie *Miasto Lwa* zostałoby po prostu wciągnięte w sferę działań zbrojnych skonfliktowanych stron. Stabilność regionalna jest wzmacniana przez międzynarodowy angaż Singapuru w najważniejsze wydarzenia w regionie, w tym w powstanie sultanatu Brunei, czy konflikt w Kambodży (Dybczyński, 2011). Tak istotna pozycja Singapuru w Azji Południowo-Wschodniej nie byłaby możliwa bez odpowiedniego zaplecza militarnego. Położenie Singapuru oraz spór z Malezją o wysepki Pedra Branca wymusza posiadanie silnego arsenału bojowych środków odstraszania przeciwnika. Również problem piractwa morskiego na wodach Cieśniny

Malakka skłania wyspiarskie państwo do dysponowania skutecznymi siłami zwalczającymi ten wodny terrorizm. Według *Global Firepower 2017*, corocznego raportu przedstawiającego możliwości bojowe i geopolityczne państw świata, Singapur posiada aż 12 korwet i fregat (dla porównania większa i ludniejsza Malezja dysponuje 8 okrętami tego typu, a Filipiny 14), z czego 6 to nowoczesne korwety francuskiej produkcji. Prócz tego wyspiarskie państwo w swoim arsenale może pochwalić się aż 6 okrętami podwodnymi, podczas gdy sąsiednia Malezja ma ich tylko 2, a Indonezja 4. W przypadku sił powietrznych trzon tworzy 119 samolotów bojowych, z czego większość to nowoczesne myśliwce wielozadaniowe F-15 i F-16. Singapurskie Siły Powietrzne pod względem posiadanych maszyn (myśliwców i bombowców) są największymi w Azji Południowo-Wschodniej. Mimo, że pod względem liczebności żołnierzy czy liczby czołgów Singapur ustępuje swoim sąsiadom, to jego siły zbrojne należą do najnowocześniejszych i najlepszych w regionie (<http://www.globalfirepower.com>) [01.08.2017].

Mimo militarnej potęgi potencjalny konflikt zbrojny byłyby tragiczny w skutkach dla Singapuru z racji jego wielkości i wysokiej gęstości zaludnienia. Dlatego władze Singapuru starają się uczestniczyć w rozładowywaniu napięć powstałych w regionie. Jednym z elementów budujących ład regionalny oraz dających możliwość rozwoju bilateralnych i multilateralnych relacji między państwami są organizacje międzynarodowe. Najważniejszą dla Singapuru i jego regionu jest powstała w 1967 r. z inicjatywy Singapuru, Malezji, Indonezji, Filipin i Tajlandii, organizacja ASEAN (*Association of South East Asian Nations*), czyli Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej. W 1984 r. do stowarzyszenia dołączyło Brunei, w 1995 r. Wietnam, w 1997 r. Laos i Birma (Mjamma), zaś w 1999 r. Kambodża. Celem organizacji jest promowanie przyjaznych stosunków, rozwój współpracy między członkami, rozwiązywanie problemów oraz działania na rzecz regionalnej stabilności. W 1971 r. państwa członkowskie podpisały „Deklarację o strefie pokoju, wolności i neutralności”, zaś w 1976 r. przyjęto „Deklarację Zgody”, w której główny nacisk położono na zachowanie bezpieczeństwa i stabilności oraz wsparcie w razie klęsk żywiołowych. W 1995 r. dzięki ASEAN doszło do przyjęcia „Traktatu o strefie bezatomowej w Azji Południowo-Wschodniej”. Do innych osiągnięć tej organizacji należy powołanie Forum Regionalnego ASEAN oraz ASEAN ISIS (Instytut Studiów Strategicznych i Międzynarodowych ASEAN) skupiającego instytucje mające za zadanie wspieranie regionalnej współpracy. W 1992 r. utworzono strefę wolnego handlu ASEAN (*ASEAN Free Trade Area - ASEAN*) zaś w ramach samej organizacji odbywają się rozmowy ministrów gospodarki państw stowarzyszonych ASEAN *Economic Ministers - AEM*. Singapur jest także członkiem innych międzynarodowych stowarzyszeń, wśród których należy wymienić Radę Współpracy Gospodarczej Azji i Pacyfiku (APEC) i Azjatycki Bank Rozwoju (ADB). APEC powstała w 1989 r. i swoją działalność ukierunkowuje na rozwój stosunków gospodarczych i popieranie otwartego

regionalizmu poprzez wykorzystanie osiągnięć globalizacji i liberalizacji. Państwa zrzeszone w APEC współpracują również w zakresie zwalczania terroryzmu. Z kolei Azjatycki Bank Rozwoju powołany w 1966 r. ma za zadanie poszerzanie relacji ekonomicznych między krajami Azji, walkę z ubóstwem, popieranie zrównoważonego rozwoju środowiska, pogłębianie integracji azjatyckiej czy poprawę poziomu edukacji (Kuźmińska - Haberla, 2010).

Model singapurskiego społeczeństwa

Przed przybyciem Brytyjczyków na wyspę, Singapur stanowił azyl dla piratów atakujących statki handlowe. W 1819 r., kiedy pojawili się kolonialści z Londynu, na wyspie mieszkało około 150 mieszkańców, głównie Malajów, ale już w 1824 r. liczba ludności wzrosła do 8,7 tys., zaś w 1881 r. do 139 tys., z czego ponad połowę stanowili Chińczycy. Powstanie brytyjskiej bazy handlowej i militarnej na wyspie było głównym bodźcem napływu imigrantów z innych azjatyckich kolonii Brytanii (głównie z południowych Chin, Półwyspu Malajskiego i Indyjskiego). Populacja Singapuru systematycznie rosła, aż do wybuchu II wojny światowej, kiedy wzrost liczby ludności został zahamowany w skutek zajęcia Singapuru przez Japonię i niszczycielskiej polityki okupanta. Koniec II wojny światowej przyniósł przeobrażenia na światowej scenie politycznej. Coraz więcej społeczności zamieszkujących kolonie państw zachodnich włączało się w ruchy niepodległościowe. Proces ten dotarł także do Singapuru (Waluś, 2012).

Po uzyskaniu niepodległości przez Singapur jedno z kluczowych przedsięwzięć realizowanych przez Lee Kuan Yew i jego obóz polityczny miało na celu wytworzenie wśród mieszkańców *Miasta Lwa* poczucia wspólnoty narodowej. Bowiem Singapur zamieszkiwany przez społeczeństwo tworzone przez odmienne grupy różniące się językiem, wyznaniem i religią, był narażony na konflikty o charakterze etnicznym czy religijnym. Stąd też kwestia stworzenia i promowania ideologii narodowej była podstawowym czynnikiem zapewniającym przetrwanie państwa. Zgodnie z promowaną ideologią narodową Singapur miał się stać państwem wielokulturowym, w którym każda grupa społeczna ma prawo zachowywać swoją odrębność, ale wszyscy utożsamiają się z miejscem zamieszkania. Spoiwem łączącym tak zróżnicowane społeczeństwo miały być hasła: wolności, równości, tolerancji, zamiłowania do pracy, zdolności do poświęceń i oszczędności. To właśnie gospodarczy sukces państwa, niespotykany wcześniej w Azji Południowo-Wschodniej, jest z założenia podstawowym elementem budującym tożsamość narodową wśród Singapurczyków. Zestaw wartości narodowych propagowany przez rządzących jest tak skonstruowany, aby nie nawiązywał do żadnej opcji politycznej, ani którejkolwiek religii, ale budował nowy wzorzec nazywany „wartościami azjatyckimi” (Bankowicz, 2005). W tzw. „azjatyckich wartościach” Lee Kuan Yewa odrzucano liberalizm demokratyczny na rzecz budowania relacji na linii władza - społeczeństwo opartych na wzajemnych prawach i obowiązkach.

Władza miała dbać o obywateli i rozwijać państwo, zaś ci w odpowiedzi powinni darzyć rządzących szacunkiem i wypełniać obowiązki wypływające z bycia obywatelem Singapuru, co stanowi nawiązanie do zasad chińskiego konfucjanizmu. Budowa „azjatyckich wartości” miała być odpowiedzią na „zachodnie wartości” Europejczyków i Amerykanów, które zdaniem singapurskich polityków, w niektórych przypadkach oddziaływały niekorzystnie na tworzenie się spójnych relacji społecznych w *Mieście Lwa*. Z jednej strony „wartości zachodnie” promowały liberalizm gospodarczy i reformy stymulujące rozwój i wzrost ekonomiczny państwa, z drugiej zaś stawiały wyżej indywidualizm od komunitaryzmu, który był szczególnie ważny dla budowy poczucia narodowej tożsamości w zróżnicowanym pod względem kulturowym społeczeństwie Singapuru. Dla Lee Kuan Yew dobrobyt państwa był rzeczą najważniejszą, zaś pełna wolność praw charakterystyczna dla zachodnich demokracji była niedopuszczalna, gdyż burzyła ład i harmonię społeczną i mogła według władz Singapuru stanowić źródło problemów. W swoich przemyśleniach przywódca Singapuru często odnosił się do dziedzictwa ideologicznego Konfucjusza, którego poglądy kształtowały i kształtują zasady moralne wpajane obywatelom wyspy. Główne zasady ideologii narodowej Singapuru są zawarte w tzw. Białej Księdze o Wspólnych Wartościach przyjętej w 1992 r. Do najważniejszych kwestii budujących ideologię narodową Singapuru należą:

- Stawianie społeczeństwa wyżej w hierarchii niż indywidualizm oraz uznanie narodu za najważniejszą wartość;
- Obrona rodziny i zachowanie jej jako podstawy społeczeństwa;
- Wsparcie jednostki przez społeczeństwo;
- Rozwiązywanie problemów za pomocą wspólnego porozumienia, a nie konfliktu;
- Utrzymanie harmonii religijnej i narodowej wśród obywateli.

„Azjatyckie wartości”, które miały być podstawą ideologiczną nie tylko Singapurczyków, ale wszystkich wschodnich Azjatów, sprowadzały się do zasad konfucjanizmu, komunitaryzmu, oddaniu pracy i dążeniu do celu oraz wieloetniczności. Komunitaryzm oznacza, że społeczeństwo powinno być stawiane wyżej niż potrzeby jednostki. Czerpiąc z konfucjanizmu nawiązywano do hierarchii społecznej, w której ustalone zostały relacje między poddanymi a rządzącymi. Każdy podporządkowany tej hierarchii powinien znać w niej swoje miejsce oraz wykonywać skrupulatnie obowiązki, które mu przypisano, a także uszanować ten układ. Władza natomiast zobowiązana jest do uczciwych i sprawiedliwych rządów, które mają zapewnić jak najlepsze warunki poddanym. Starochińska idea w dwóch kwestiach odróżnia się od zasad demokracji liberalnej. Pierwsza dotyczy wolności jednostki, która w liberalnych zasadach zachodnich odgrywa kluczową rolę w życiu społecznym, znacznie wyższą i ważniejszą niż według Konfucjusza. Druga z kolei polega na interwencji państwa w życie moralne obywateli. Konfucjanizm dopuszcza taką możliwość,

jeśli ta przyczyni się do zwiększenia dobrobytu i rozwoju gospodarczego. Singapurską politykę tworzenia tożsamości narodowej można podzielić na 3 etapy:

Etap 1: promocja wieloetniczności i różnorodności kulturowej wśród mieszkańców, budowanie tożsamości narodowej poprzez połączenie kultury chińskiej, malajskiej i indyjskiej.

Etap 2: zachowanie różnorodności poprzez budowanie bilateralnych tożsamości np. singapursko - malajskich, singapursko - chińskich i singapursko – hinduskich.

Etap 3 (obecnie realizowany): rozpowszechnianie hybrydowej tożsamości narodowej Singapurczyków, dzięki pogłębiającej się globalizacji i przenikaniu różnorodnych kultur (Grzywacz, Zamecki, 2016).

Spółczesność *Miasta Lwa* można podzielić na dwie zasadnicze kategorie. Pierwsza z nich to „*Singapore residents*”, do której zalicza się wyłącznie obywatele Singapuru oraz osoby na stałe mieszkające w Singapurze, drugą kategorię zaś tworzą imigranci ekonomiczni. W okresie ostatnich kilku dekad jest zauważalny systematyczny spadek udziału „rezydentów” w łącznej liczbie ludności Singapuru: z 97% w 1970 r., do 80% w 2000 r. i 70% w 2016 r. Sytuacja ta jest efektem rosnącego udziału imigrantów ekonomicznych przybyłych na wyspę. Powiększająca się populacja automatycznie doprowadziła do wzrostu gęstości zaludnienia Singapuru, który pod tym kątem należy do światowej czołówki. Innym trendem demograficznym jest coraz wyższa mediana wieku, która wynika ze spadku dzietności i wydłużenia długości życia (Tab. 1).

Tab. 1. Struktura demograficzna ludności Singapuru na przestrzeni lat 1970-2016

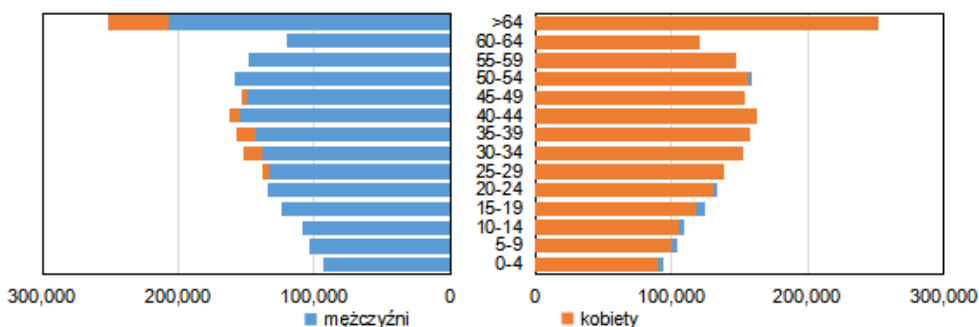
	1970	1980	1990	2000	2010	2016
Łączna liczba ludności (tys.)	2 074	2 414	3 047	4 028	5 076	5 607
<i>Singapore resident</i> (tys.)	2 014	2 282	2 736	3 231	3 772	3 937
Gęstość zaludnienia (os/km ²)	3,538	3,907	4,814	5,900	7,146	7,797
Mediana wieku	19,5	24,4	29,8	34,0	37,4	40,0
Wskaźnik maskulinizacji	1,049	1,032	1,027	998	974	963

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Population Trends 2016* [w:] www.singstat.gov.sg [01.08.2018]

Jak wspomniano wyżej rozwój demograficzny Singapuru jest skutkiem napływu imigrantów ekonomicznych na wyspę, bowiem wskaźnik dzietności decydujący o wysokości przyrostu naturalnego należy do najniższych na świecie (w 2016 roku wyniósł 1,2). Analizując strukturę demograficzną społeczeństwa singapurskiego według płci i wieku należy podkreślić uwidaczniający się

problem typowy dla innych krajów wysokorozwiniętych, a mianowicie – starzejące się społeczeństwo (Ryc. 3). Wśród przyczyn rosnącego odsetka osób starszych należy wymienić: wydłużanie się średniej wieku, poprawę jakości życia, niską dzietność kobiet oraz upowszechnianie się stylu życia ukierunkowanego przede wszystkim na rozwój zawodowy (Jurek, 2008). Według prognoz, w 2020 r. odsetek ludności singapurskiej w wieku 65+ będzie wynosić 13,9% zaś w 2050 r. już 28,9%. Mimo, iż udział osób 65+ jest mniejszy niż w przypadku innych wysokorozwiniętych państw Azji, takich jak: Japonia, Korea Południowa czy Tajwan, to dynamicznie rosnący udział tej grupy wiekowej generuje potrzebę działań systemowych w ramach właściwie skonstruowanej polityki społecznej. Głównym elementem singapurskiej polityki pronatalistycznej jest tzw. Baby Bonus System obejmujący podarunek pieniężny wypłacany przez okres kilku miesięcy po urodzeniu dziecka oraz konto rozwoju dziecka, na które rząd wpłaca równowartość sumy przyslanej przez rodziców dziecka. Jeżeli chodzi o politykę względem osób starszych, to najważniejszą rolę odgrywa powołany w 1995 r. Centralny Fundusz Powierniczy zajmujący się wypłacaniem emerytur obywatelom (Pieliński, 2015).

Ryc. 3. Struktura społeczeństwa singapurskiego wg płci i wieku w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Population Trends 2016 [w:] www.singstat.gov.sg [01.08.2018]

Współcześnie Singapur jest zamieszkiwany przez trzy główne grupy etniczne: Chińczyków, Malajów i Hindusów. Pozostałe osoby pochodzą głównie z Europy, Ameryki Północnej, Azji Południowo-Wschodniej i Bliskiego Wschodu. Jest to poniekąd skutek brytyjskiej polityki za czasów kolonialnych, zgodnie z którą siła robocza była sprowadzana z innych brytyjskich kolonii w Azji, tj.: z Indii, Malajów i Chin (Tab. 2). Najliczniejszą grupą etniczną są Chińczycy, pochodzący głównie z południowych prowincji Guangdong, Guangxizhuang i Fuijan, którzy są dosyć mocno zróżnicowani pod względem językowym. Malajowie, druga największa grupa etniczna w Singapurze, wywodzą się przede wszystkim z Półwyspu Malajskiego i wysp Jawa i Riau. Hindusi z kolei przybyli głównie z południa Półwyspu Indyjskiego i cechują się najniższą medianą wieku i największym współczynnikiem maskulinizacji. Zróżnicowanie

Chodkowska-Miszcuk, J., Wylon, M., Fenomen Singapuru – perspektywa geopolityczna, Przegląd Geopolityczny, 22, 2017, s. 9-32.

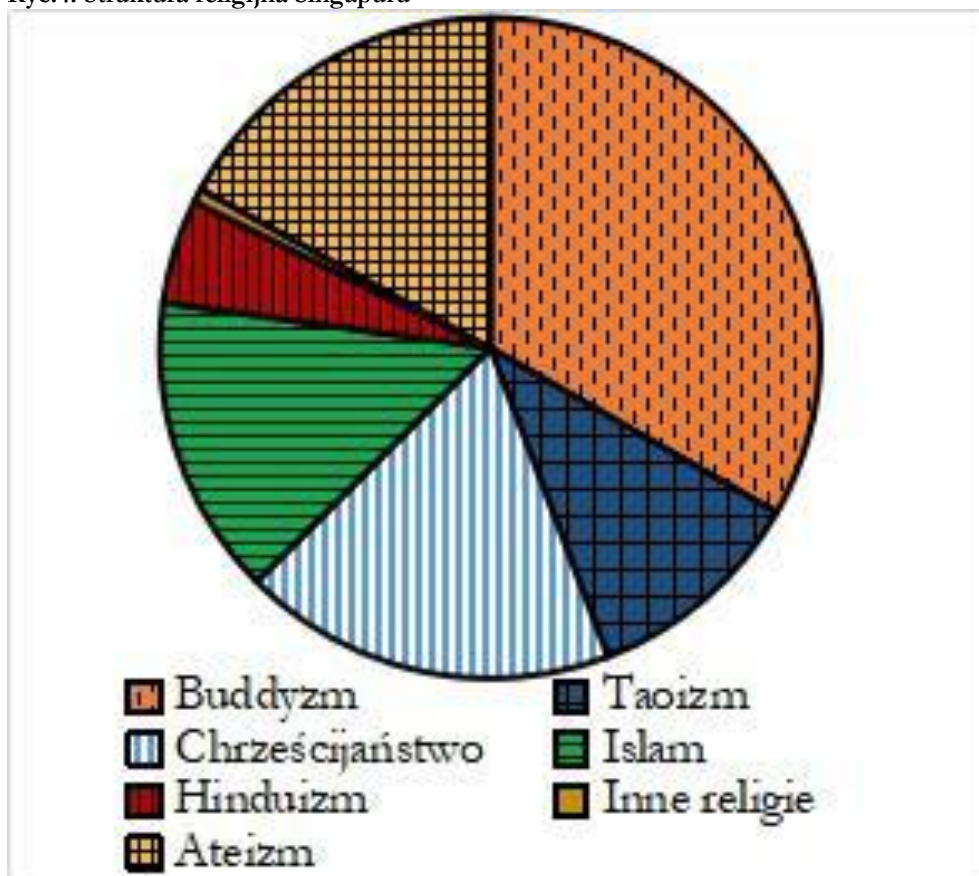
etniczne społeczeństwa przekłada się bezpośrednio na zróżnicowanie językowe. Językami urzędowymi są: malajski (jest to również język narodowy), mandaryński, angielski i tamilski, ale wśród mieszkańców Singapuru najpowszechniej są stosowane: języki chińskie - 58,8% mieszkańców (35% mandaryński, 11,4% hokkien, 5,7% kantoński, 4,9% teochew), język angielski - 23% społeczeństwa i język malajski - 14,1% (Barwiński, 2008).

Tab. 2. Struktura etniczna mieszkańców Singapuru w 2015 roku

	Wszystkie grupy	Chińczycy	Malajowie	Hindusi	Inni
Łącznie	3 902 690	2 900 007	520 923	354 952	126 808
Udział (%)	100	74,3	13,3	9,1	3,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Yearbook of Statistics Singapore, 2016

Ryc.4. Struktura religijna Singapuru

Źródło: Census of population 2010 Statistical Release 1

Biorąc pod uwagę strukturę religijną Singapuru należy podkreślić, że najpopularniejszymi wyznaniem są: buddyzm, chrześcijaństwo, islam, taoizm oraz hinduizm. Jest także znaczny odsetek osób deklarujących ateizm. Buddyzm jest najpopularniejszy w środowisku chińskim, islam wśród społeczności malajskiej i w mniejszym stopniu hinduskiej, z kolei hinduizm pośród osób pochodzących z półwyspu Dekan. Chrześcijanami są głównie Europejczycy, Amerykanie, a także większe grupy Chińczyków i Hindusów (Ryc. 4). Warto tu nadmienić, że Azja Południowo - Wschodnia należy do mocno zróżnicowanych regionów pod względem religijnym i etnicznym. Półwysep Malajski (z wyjątkiem Singapuru) i wyspy Indonezji zamieszkiwane są głównie przez muzułmanów i w mniejszym stopniu przez buddystów i chrześcijan. Chrześcijaństwo dominuje na Filipinach i Timorze, zaś w pozostałych krajach stanowi liczną mniejszość (największa w Singapurze). Na Półwyspie Indochińskim wyznawany jest głównie buddyzm i religie plemienne (zwłaszcza w Wietnamie).

Mozaika religijna, która z jednej strony urozmaica Azję Południowo-Wschodnią, z drugiej może być źródłem konfliktów, zwłaszcza w przypadku separatystycznych czy religijnych dążeń wyznawców islamu, czego przykładem jest problem mniejszości muzułmańskiej na Filipinach czy w Tajlandii. Konflikty na tle religijnym czy etnicznym w regionie mogą być zagrożeniem dla stabilności Singapuru. Z jednej strony różnorodność religijna, językowa i etniczna jest spoiwem budującym tożsamość narodową Singapurczyków, lecz z drugiej strony odmienności te mogą zostać wykorzystane do celów destabilizacyjnych. Największym zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego zarówno Singapuru, jak i innych państw regionu są organizacje terrorystyczne, wśród których największą jest Dżamaja Islamija (Grupa Islamska). Dąży ona do utworzenia kalifatu opartego na prawie szariatu obejmującego południową Tajlandię, Malesję, Singapur, Indonezję i południowe Filipiny. Grupa Islamska powstała w 1993 r., a jej główną metodą walki są zamachy, z których największy wydarzył się w październiku 2002 r., kiedy zamachowcy uderzyli na klub nocny Paddy's Bar na wyspie Bali. Obecnie ugrupowanie ograniczyło swoją działalność, lecz przypuszczalnie posiada siatki wywiadowcze w Singapurze, Indonezji i Malesji (Jarząbek, 2011). Problem radykalizacji postaw muzułmanów to poważne wyzwanie zarówno dla Singapuru jak i jego regionalnych sąsiadów.

Reasumując, społeczeństwo Singapuru boryka się z typowymi dla państw wysokorozwiniętych problemami demograficznymi przejawiającymi się w starzejącym się społeczeństwie i niskiej dzietności. Jednocześnie jest miejscem atrakcyjnym dla imigrantów, których obecność potęguje istniejące zróżnicowanie singapurskiego społeczeństwa. Mieszkańcy *Miasta Lwa* należą do różnych grup etnicznych, językowych i wyznaniowych, dlatego jednym z kluczowych zadań dla rządzących stało się wytworzenie skutecznej polityki społecznej rodzącej wśród nich poczucie narodowej tożsamości. Stworzenie i promocja „wartości azjatyckich”, jako podstawy budowania tożsamości narodowej, opartych na dorobku historycznym i kulturowym regionu, a także

surowe prawo karne dopuszczające chłostę i karę śmierci okazały się narzędziami umożliwiającymi Singapurowi stanie się jednym z najbardziej rozwiniętych gospodarczo, najbezpieczniejszych i najbardziej stabilnych państw świata, pomimo niesprzyjających warunków geopolitycznych.

Przesłanki rozwoju gospodarczego Singapuru

Głównym czynnikiem kształtującym procesy gospodarcze Singapuru jest jego strategiczne położenie przy Cieśninach: Malakka i Singapurskiej stanowiących połączenie Morza Południowochińskiego z Andamańskim. To właśnie położenie geograficzne Singapuru stało się zasadniczą przyczyną przejścia tego obszaru przez Brytyjczyków, które zaowocowało rozkwitem gospodarczym Singapuru, jako kolonii. Prócz położenia, impulsem rozwojowym była także polityka handlowa, a dokładniej fiskalna, prowadzona przez kolonialistów. *Miasto Lwa* stawało się kluczową placówką handlową, a także bazą militarną Wielkiej Brytanii w Azji Południowo-Wschodniej. Industrializacja i upowszechnianie się napędu parowego w żegludze II połowie XIX w. zdynamizowało rozwój żeglugi morskiej, która stawała się głównym elementem singapurskiej gospodarki. Singapur był także stacją węglową, na której statki parowe uzupełniały swój surowiec podczas rejsów. W latach 80 XIX w. ładowano miesięcznie od 12 do 15 tys. ton węgla na singapurskiej stacji. Ponadto, otwarcie Kanału Sueskiego, który skrócił morską drogę z Europy, sprzyjało rozwojowi *Miasta Lwa*. W latach 1873 -1913 obroty handlowe wzrosły ośmiokrotnie. Singapur stał się najważniejszą bazą wojskową w tym regionie i strategicznym portem dla Brytyjczyków. Zdobycie go przez Japończyków w 1942 r. nie tylko kończyło okres rozkwitu gospodarczego ale doprowadziło do spustoszenia miasta. Nowi właściciele prowadzili rabunkowy typ gospodarki, która skutkowałą upadkiem ekonomicznym oraz szerzącym się ubóstwem (Waluś, 2012).

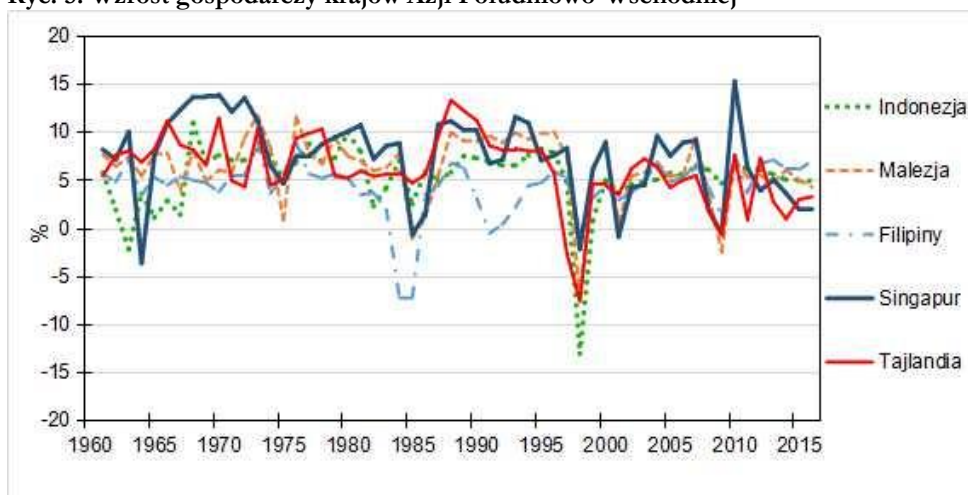
Powrót Brytyjczyków nie rozwiązał problemów gospodarczych, takich jak wysokie bezrobocie, ubóstwo, wysoka inflacja, niskie płace czy gangi. Uzyskanie autonomii sprawiło, że lokalny rząd miał realny wpływ na sprawy ekonomiczne kolonii. Partia Akcji Ludowej, która zwyciężyła w wyborach i utworzyła rząd, zrozumiała że posiadanie przez Singapur strategicznie położonego portu ze stocznią nie gwarantuje sukcesu gospodarczego. Niezbędne są inwestycje w inne sektory gospodarki, w tym nowoczesny przemysł i usługi. Wobec tego, działania ekonomiczne podejmowane w II poł. XX w. skupiały się na rozwoju przemysłowym oraz tworzeniu zachęt dla zagranicznych inwestorów. Aby zdynamizować rozwój gospodarczy w latach 70 i 80 XX w., podjęto decyzję o obniżeniu podatków od zysku oraz likwidacji niektórych z nich, a także usunięto ograniczenia dotyczące wymiany walut i zmniejszono bariery powiązane z między państwowym transferem finansowym (Gawlikowski. 2004). Zagraniczni inwestorzy stali się podstawą ekonomicznego rozwoju Singapuru. W 1966 r. kapitał zagraniczny wytwarzał 9,3% PKB, a w

1985 r. aż 26% PKB. W 1975 r. 70% produkcji przemysłowej było wytwarzanych w firmach zagranicznego kapitału. *Miasto Lwa* stało się również ważnym ośrodkiem finansowym Azji, bowiem już pod koniec lat 70 XX w. ulokowano w nim 6,6 mld US\$, z kolei w 1995 r., aż 741,9 mld US\$. Wartość handlu zagranicznego w połowie lat 90 XX w. była trzykrotnie wyższa od całkowitego PKB. Eksport Singapuru w 1980 r. wyniósł 0,95% światowych obrotów, zaś import 1,16%. Z kolei 10 lat później wartości te wzrosły odpowiednio do 1,52% dla eksportu i 1,7% dla importu (Ipnarski, 2013).

Rządząca w Singapurze partia PAP zrealizowała szereg innych reform mających na celu wsparcie rozwoju gospodarczego. Czynniki pobudzającymi rozwój gospodarczy Singapuru były: proinwestycyjna i prorozwojowa polityka ekonomiczna, solidna waluta państwowa oraz niezwykle surowe prawo karne. Oczywiście strategiczne położenie przy wodnym szlaku handlowym łączącym Europę z Azją Wschodnią było i jest jednym z głównych bodźców przyciągających inwestorów, aczkolwiek bez odpowiednio kreowanej polityki sukces gospodarczy nie byłby możliwy. Na tle innych krajów Singapur wyróżnia się stabilnością polityczną (która buduje przyjazny klimat dla przedsiębiorców i firm) oraz nieskorumpowaną administracją publiczną (wysokie kary oraz społeczne napiętnowanie skorumpowanych urzędników skutecznie ogranicza ten niekorzystny proceder). Podstawowe przesłanki polityki gospodarczej Lee Kuan Yew odnoszą się zarówno do zasad gospodarki wolnorynkowej, jak i modelu interwencjonizmu państwowego (Bankowicz, 2005). Zdaniem twórcy partii PAP należało odrzucić opiekuńczy model państwa i wprowadzić silną władzę państwową, która miała być gwarantem odpowiednich przemian i procesów gospodarczych, zaś nadrzędnymi wartościami do których powinno się zmierzać to: dobrobyt i stabilność kraju. Żelazna konsekwencja władz Singapuru w zakresie działań gospodarczych sprawiła, że już w drugiej połowie lat 60 XX w. Singapur był zaliczany do NKP (Nowych Krajów Uprzemysłowionych) (Domiter, 2007). Gwałtowny wzrost gospodarczy Singapuru w II połowie XX w. pozwolił na sklasyfikowanie go jako jednego z *Azjatyckich tygrysów* (Jędrusik, 2012). W II poł. XX w. średni roczny wzrost gospodarki Singapuru był na poziomie 8% PKB, co było niezwykle wysokim osiągnięciem ekonomicznym w regionie. Zdarzały się również lata, gdy wzrost PKB przekraczał pułap 10%, jak np. w 2011 r. osiągając poziom 15% (Ryc. 5).

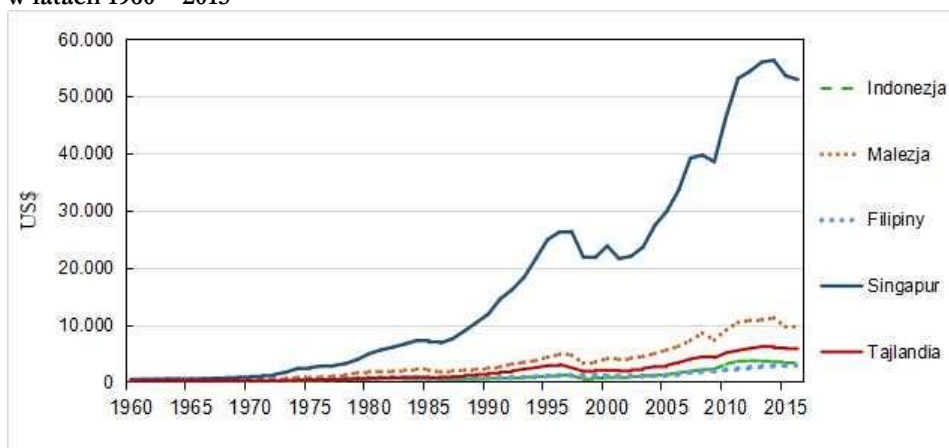
Przyjęcie przez rządzącą Singapurze Partię Akcji Ludowej „prawicowego socjalizmu” i „zarządzania społeczeństwem” okazało się bardzo skutecznym kursem gospodarczym (Gawlikowski, 2004), gdyż w 2016 roku PKB na 1 osobę w Singapurze wynosiło blisko 53 tys. US\$, co jest najwyższą wartością w całej Azji i jedną z najwyższych na świecie. Pod tym względem państwa Azji Południowo-Wschodniej znacznie odbiegają od *Miasta Lwa*. Przykładowo największa gospodarka regionu - Indonezja osiąga aż 15 krotnie mniejszą wartość PKB na 1 osobę (Ryc. 6).

Ryc. 5. Wzrost gospodarczy krajów Azji Południowo-Wschodniej

Źródło: <http://data.worldbank.org/> [06.08.2017]

Ryc. 6. PKB na 1 osobę w Singapurze i wybranych krajach Azji Południowo-Wschodniej w latach 1960 – 2015

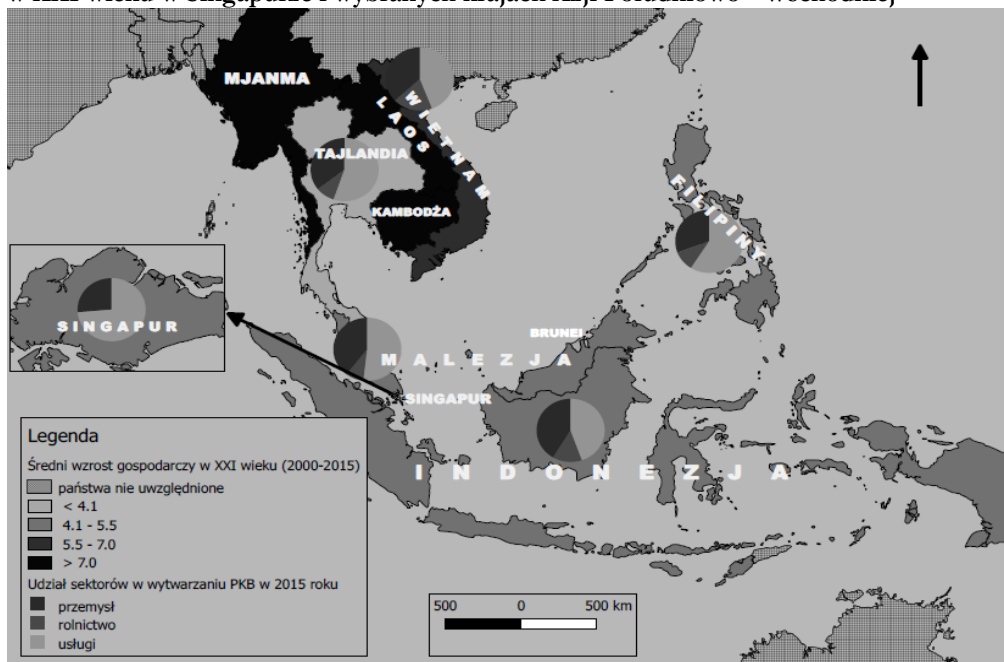

Źródło: <http://data.worldbank.org/> [06.08.2017]

Singapurska gospodarka opiera się w szczególności na usługach, głównie tych związanych z finansami i bankowością i w mniejszym stopniu na przemyśle. Współcześnie Singapur uznawany jest za czwarte co do wielkości centrum finansowe świata (po Nowym Jorku, Londynie i Hongkongu) i największe w Azji Południowo-Wschodniej (Markiewicz, Szmelter, 2016). W Singapurze rozwija się nowoczesny i innowacyjny przemysł, przede wszystkim: farmaceutyczny, elektroniczny, petrochemiczny, tekstylny, chemiczny i stoczniowy. Ponadto, Singapur, mimo iż nie posiada surowców energetycznych (paliwa importuje z krajów Bliskiego Wschodu), jest obecnie najważniejszym miejscem przetwórstwa ropy naftowej w całej Azji i trzecim co do wielkości na świecie. W 1995 r. paliwa stanowiły 8,1% ogółu wszystkich towarów

importowanych do Singapuru (Ipnarski, 2013). Warto dodać, że struktura gospodarki wyspy jest pozbawiona rolnictwa. Niewielka powierzchnia i duża gęstość zaludnienia wykluczają możliwość prowadzenia większej działalności rolniczej i determinują rozwój usług oraz nowoczesnego przemysłu (Ryc. 7.).

Ryc. 7. Struktura wytwarzania PKB według 3 sektorów oraz średni wzrost gospodarczy w XXI wieku w Singapurze i wybranych krajach Azji Południowo - Wschodniej

Źródło: Opracowanie własne w programie QGIS 2.18.0

W okresie ostatnich 20 lat gospodarka *Miasta Lwa* musiała zmierzyć się z dwoma kryzysami. Pierwszym z nich był tzw. kryzys azjatycki z lat 1997-98 spowodowany dewaluacją tajlandzkiego bahta o 20%. Dotknął on w największym stopniu Malezję, Koreę Południową, Filipiny i Tajlandię (Jelonek, Smulski, 2004). W Singapurze nie odczuwano skutków tego kryzysu, co więcej jego gospodarka nadal należała do najbardziej konkurencyjnych (Domiter, 2007). Pomimo optymistycznych informacji, po kryzysie azjatyckim z lat 1997-98 przystąpiono do reform, których celem było zmniejszenie udziału sektora publicznego na rzecz prywatnych i zagranicznych przedsiębiorstw w działach związanych z bankowością, telekomunikacją i ubezpieczeniami. Prócz tego podjęto przedsięwzięcia mające za zadanie kreowanie jeszcze bardziej przyjaznej atmosfery dla prywatnych inwestorów. Działania te przejawiały się w zmianach zasad handlu i zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej, a także zmniejszeniem podatków od osób prawnych. Reformy miały być spowodowane zarówno chęcią utrzymania wysokiego wzrostu gospodarczego, jak i zaspokojenia społecznych oczekiwań w zakresie ograniczania rządowej kontroli

nad gospodarką (Grzywacz, Zamecki, 2016). Drugi kryzys o zdecydowanie szerszym zasięgu terytorialnym, to tzw. światowy kryzys z lat 2008 - 2009 (Książkowski, 2011). Dla uzależnionego od światowych transakcji finansowych Singapuru, światowy krach doprowadził do znacznego wyhamowania wzrostu gospodarczego. Aczkolwiek generalna poprawa na światowych rynkach i działania władz mające pobudzić narodową gospodarkę szybko przyniosły efekty (Ryc.5).

Proinwestycyjna i proeksportowa polityka ekonomiczna, której dodatkowym atutem jest wysoki poziom edukacji i powszechna znajomość angielskiego, uczyniła z Singapuru najlepiej rozwinięty gospodarczo kraj Azji. Warto tu wspomnieć, że Singapur jest uznawany za jedno z najważniejszych centrów edukacyjnych Azji i świata. Baza edukacyjna, która kształci przyszłą kadre pracowniczą jest jednym z kluczowych cech świadczących o konkurencyjności i atrakcyjności danego rynku. Do najważniejszych obiektów o charakterze naukowym należą: Narodowy Uniwersytet Singapuru oraz Singapurski Uniwersytet Zarządzania (Waluś, 2012). Sukcesy na tle gospodarczym nie byłyby możliwe także bez sprawnie działającej, nieskorumpowanej administracji publicznej. Podstawowe zasady funkcjonowania singapurskiej administracji to:

1. Wybór urzędników zapada na zasadzie merytokracji, czyli otrzymaniu stanowiska dzięki własnym osiągnięciom i talentowi.
2. Pomiędzy sektorem prywatnym a publicznym jest rywalizacja o najbardziej utalentowane osoby, które sektor publiczny próbuje zatrzymać na wyspie poprzez stypendia, awanse i wysokie zarobki.
3. Korupcja w Singapurze jest zjawiskiem marginalnym w porównaniu z innymi państwami regionu Azji Południowo – Wschodniej.
4. Skupienie się na zmianach i reformach w instytucjach oraz administracji umożliwiających wzrost efektywności pracy.
5. Sprawy gospodarcze i społeczne są realizowane przez konkretne instytucje państwowe skracając tym samym czas obiegu dokumentów i ograniczając biurokrację.
6. Skuteczność polityk publicznych zakładających wzrost innowacyjności i rozwój technologii informatycznych, a także popieranie merytokracji oraz niski poziom korupcji.
7. Usprawnianie usług administracyjnych pozwalających na sprawniejsze rozwiązywanie spraw.
8. Monitorowanie, porównywanie oraz adaptacja rozwiązań stosowanych w innych państwach (Grzywacz, Zamecki, 2016).

Dalszy rozwój gospodarczy Singapuru wymaga nieustannych działań, również ze strony władz. Poglębiający się proces globalizacji oraz zwiększanie poziomu integracji gospodarek narodowych wymusza niejako przeprowadzanie reform. Mimo, iż gospodarczy sukces Singapuru wyrósł właśnie dzięki rozszerzaniu się procesów globalizacyjnych w gospodarce, to współcześnie

stwarza on szczególne wyzwania dla interesów wyspiarskiego państwa. Na rynku międzynarodowym przybywa coraz większe grono konkurencyjnych gospodarek, które z powodzeniem mogą rywalizować w zakresie zachęt dla zagranicznych inwestorów. Wśród obecnie przeprowadzanych reform gospodarczych w Singapurze można wyróżnić trzy zasadnicze płaszczyzny działań:

1. Zwiększenie nacisku na wzrost efektywności gospodarki przy jednoczesnym zmniejszaniu jej uzależnienia od napływu imigrantów.
2. Zmiany w przywilejach na korzyść stałych mieszkańców, kosztem obcokrajowców.
3. Zwiększenie rządowego wsparcia dla gospodarstw domowych o najniższych standardach (Grzywacz, Zamecki, 2016).

Podsumowanie

Podsumowując przeprowadzone badania ujmujące sukces gospodarczy Singapuru w perspektywie geopolitycznej opracowano analizę SWOT identyfikując tym samym czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) oraz zewnętrzne (szanse i zagrożenia) stanowiące o rozwoju społeczno-gospodarczym analizowanego państwa (Tab. 3).

Państwo-miasto Singapur jest zlokalizowane w strategicznym geopolitycznie miejscu – przy Cieśninie Malakka. Lokalizacja ta była szczególnie ważna w czasach kolonializmu, kiedy Singapur stanowił przede wszystkim istotną bazę militarną i handlową. Przy czym obecnie, położenie państwa, definiowane także poprzez bliskie sąsiedztwo potężniejszych (społecznie i gospodarczo) krajów Azji, lokuje Singapur w trudnej sytuacji geopolitycznej. Niewielka powierzchnia wyspy, brak zasobów surowców naturalnych, przeludnienie, trudne relacje na linii rdzenni mieszkańcy – imigranci oraz problemy związane z przestrzeganiem zasad demokracji stanowią istotne bariery efektywnego rozwoju społeczno-gospodarczego. Ich niwelowanie jest niezbędne z punktu widzenia rozwoju nowoczesnej gospodarki Singapuru określanej mianem „perły wschodu”. Potęgą gospodarczą analizowanego kraju bazująca na usługach finansowych, bankowych, przemyśle elektronicznym, tekstylnym i farmaceutycznym i petrochemicznym, rozwija się dzięki długotrwałej stabilności politycznej i sprawnemu zarządzaniu, w tym systematycznie przeprowadzanym reformom gospodarczym.

Wysokiej pozycji gospodarczej Singapuru nie służą rosnące napięcia na Morzu Południowochińskim, szerzące się piractwo, liczne konflikty etniczne oraz pogłębiające się integracje znacznie większych gospodarek. Grożącej stagnacji gospodarczej zapobiec może dywersyfikacja działalności gospodarczej, jak i różnicowanie rynków zbytu, obejmujących np. dynamicznie rozwijające się kraje tzw. „trzeciego świata”. Podkreślić należy, że niezwykle istotnymi bodźcami rozwojowymi są nie tylko dalsze reformy gospodarcze i coraz ściślejsze współpraca w ramach organizacji międzynarodowych, ale również

kreowanie wielopłaszczyznowych działań zmierzających do integracji zróżnicowanego pod względem etnicznym i kulturowym społeczeństwa Singapuru.

Tab. 3. Analiza SWOT - Perspektywa geopolityczna Singapuru

Czynniki wewnętrzne	Mocne Strony	Słabe strony
	<ul style="list-style-type: none"> - strategiczne politycznie i gospodarczo położenie przy Cieśninie Malakka, przez którą przebiegają szlaki handlowe z Azji Wschodniej do Europy i Bliskiego Wschodu - nowoczesna gospodarka oparta na usługach finansowych i bankowych oraz przemyśle elektronicznym, chemicznym farmaceutycznym i petrochemicznym - jeden z ważniejszych portów morskich i lotniczych Azji i świata - stabilność polityczna, cechująca się ponad 50 letnimi rządami jednej partii - kreowanie ideologii narodowej umożliwiającej budowanie harmonijnego społeczeństwa - duże doświadczenie w przeprowadzaniu reform gospodarczych i zarządzaniu ekonomią - skuteczna polityka zagraniczna warunkująca stabilność regionalną oraz realizację przedsięwzięć gospodarczych 	<ul style="list-style-type: none"> - region Azji Południowo - Wschodniej jest miejscem napięć religijnych, etnicznych i politycznych, które stanowią zagrożenie dla zróżnicowanego Singapuru - niewielka powierzchnia państwa ogranicza możliwości rozrostu miasta - przeludnienie wyspy Singapur - rosnące napięcia na linii mieszkańcy - imigranci - całkowite uzależnienie od surowców naturalnych, takich jak ropa naftowa, gaz ziemny czy woda pitna - spór z Malezją o wyspy wokół Cieśnin Johor i Singapurskiej - zarzuty liberalnej opinii publicznej o nieprzestrzeganie zasad demokracji - problem piractwa morskiego na Morzu Południowochińskim - uzależnienie singapurskiej gospodarki od wahań światowej ekonomii - niewielka powierzchnia i duża gęstość zaludnienia wykluczają skuteczną obronę w razie bezpośredniego ataku
Czynniki zewnętrzne	Szanse	Zagrożenia
	<ul style="list-style-type: none"> - rozwijające się gospodarki innych państw azjatyckich i afrykańskich, ich rosnący popyt stanowi impuls gospodarczy Singapuru - rozwój usług oraz nowoczesnych technologii - rosnąca liczba turystów - zmniejszanie się barier celnych i ograniczeń w przepływie usług i kapitału - rosnące znaczenie ASEAN jest szansą na rozpowszechnianie wartości azjatyckich (których Singapur jest współtwórcą) wśród innych członków stowarzyszenia - singapurski ustrój polityczny, ideologia narodowa oraz gospodarcza mogą stanowić alternatywę dla innych państw azjatyckich 	<ul style="list-style-type: none"> - rosnące napięcie na Morzu Południowochińskim stanowi zagrożenie dla stabilności politycznej, gospodarczej i społecznej Azji Południowo - Wschodniej - rosnący problem piractwa na Morzu Południowochińskim jest finansowym i militarnym wyzwaniem i gospodarczym zagrożeniem - coraz groźniejsze konflikty religijne i etniczne w regionie, zwłaszcza między muzułmanami a chrześcijanami - pogłębiające się integracje gospodarek narodowych zwiększają ich konkurencyjność stanowiąc wyzwanie dla Singapuru - sztuczne rozszerzanie wysp skutkuje coraz ostrzejszym sporem z Malezją

Literatura

- Bankowicz, M., 2005, *System polityczny Singapuru: ewolucja historyczna i teraźniejszość*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków.
- Domiter, M., 2007, *Polityka handlowa Azji Południowo – Wschodniej*. [w:] B. Derlich-Skulska. (red.). *Azja – Pacyfik: Obraz gospodarczy regionu*. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu. Wrocław, s. 124 – 127.
- Dybczyński, A., 2011. *Polityka zagraniczna Singapuru- antysojusze i strategiczny racjonalizm*, [w:] T. Łoś- Nowak (red.). *Polityka zagraniczna: aktorzy, potencjał, strategie*. Wydawnictwo Poltext, Warszawa, s. 468-478.
- Gawlikowski, K. i inni. 2004. *Kraje Azji Południowo – Wschodniej w epoce dramatycznych przemian*. [w:] K. Gawlikowski, M. Ławacz. (red.). *Azja Wschodnia na przełomie XX i XXI wieku: Stosunki międzynarodowe i gospodarcze*. Wydawnictwo TRIO. Warszawa, s. 344 – 359.
- Grzywacz, A., Zamecki, Ł., 2016. *Charakterystyka singapurskiego modelu politycznego*. [w:] *Kultura – Gospodarka – Polityka: o singapurskim modelu rozwoju i jego implementacji w CHRL*. Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytet Warszawski. Warszawa, s. 66-105.
- Ipnarski, G., 2013. *Import surowców energetycznych krajów Azji Południowo – Wschodniej, przypadek Singapuru* [w:] *Studia Ekonomiczne/Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach: Międzynarodowe stosunki gospodarcze: wybrane czynniki instytucjonalne i procesy realne w warunkach światowej niestabilności*, nr 170. Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach. s. 218 – 238.
- Jankowiak, A., 2010. *Konflikty terytorialne i etniczne w regionie Azji i Pacyfiku* [w:] B. Skulska, P. Skulski (red.). *Bezpieczeństwo międzynarodowe w rejonie Azji i Pacyfiku: wybrane zagadnienia*. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego we Wrocławiu, s. 118-121.
- Jarzabek, J., 2011. *Rozwój radykalnych ugrupowań islamskich w wybranych państwach Azji Południowej i Południowo – Wschodniej*. [w:] J. Nakonieczna, J. Zajączkowski (red.). *Azja Wschodnia i Południowa w stosunkach międzynarodowych: Bezpieczeństwo–Gospodarka–Cywilizacja*. Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa, s. 405 - 409.
- Jelonek, A., Smulski, J., 2014, *Kryzys finansowy końca lat 90. w Azji Południowo – Wschodniej - jego konsekwencje i postępy integracji w ramach ASEAN* [w:] K. Gawlikowski, M. Ławacz. (red.). *Azja Wschodnia na przełomie XX i XXI wieku: Stosunki międzynarodowe i gospodarcze*. Wydawnictwo TRIO. Warszawa, s. 384 - 393.
- Jędrusik, M., 2012. *Azja Południowo – Wschodnia - w pogoni za „tygrysami”* [w:] J. Makowski. *Geografia regionalna świata: wielkie regiony*. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa, s. 103-115.

- Jurek, L., 2008. *Demograficzne uwarunkowania zmian społecznych i ekonomicznych w regionie Azji i Pacyfiku* [w:] Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Nr 28, s. 98 – 109.
- Kuźmińska – Haberla, A., 2010. *Rozwiązania instytucjonalne w ramach ścieżki pierwszej, Rozwiązania Instytucjonalne w ramach ścieżki drugiej* [w:] B. Skulska, P. Skulski (red.). *Bezpieczeństwo międzynarodowe w rejonie Azji i Pacyfiku: wybrane zagadnienia*. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego we Wrocławiu. s. 291-307.
- Markiewicz, M., Szmelter, M., 2016. *Rola regionu Azji i Pacyfiku na światowym rynku walutowym*. *Finanse, Rynki finansowe, Ubezpieczenia* nr 3/81. s. 157- 168.
- Pieliński, B., 2015. *Wschodnioazjatycka polityka społeczna wobec wyzwań starzejącego się społeczeństwa* [w:] *Acta Universitatis Lodzianis Folia Oeconomica* 2(312), s. 47 – 72.
- Stach, L., Sacharczuk, P., 2017, *Morze Południowochińskie jako miejsce rywalizacji geopolitycznej i wysięgu zbrojeń morskich w Azji Południowo-Wschodniej*, *Przegląd Geopolityczny*, 20, s. 138-161.
- Waluś, E., (red.). 2012. *Miasta Marzeń. Singapur*. Wydawnictwo Mediaprofit. Warszawa.

The phenomenon of Singapore – a geopolitical perspective

Singapore, the small city-state located in the South-Eastern Asia, has been experiencing heavy political shifts since the end of World War II. These transformations made it a country with one of the best-developed economies worldwide. This paper aims to analyse the political changes taking place in Singapore in the second half of the 20th century in the context of factors determining the economic success of that state. It discusses the transformations and key political events shaping modern Singapore, its economy and social model. The objective was achieved with the use of data from international reports and indices developed by the World Bank, the Asian Development Bank, the Singapore Department of Statistics. The materials collected allowed for a comparative analysis of Singapore and other countries in South-Eastern Asia. The authors carried out a SWOT analysis providing a synthetic overview of the analyses performed.

Key words: Singapore, South-Eastern Asia, economic development.